

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Váczi körút 23.
hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . 8 frt —
Fél évre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Emlékezzünk régiokról. Szabolcsi Miksától — A bécsi tiltakozó gyűlés. — A zsidóságnak egyik alaptörvénye védelmében. — Dina de-malekhuta dina. — Absalon. Eredeti tragoedia (Szépirodalmi melléklet). Irta: Makai Emil. — Az erősek. Bernstein A. elbeszélése. — Hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892. október 23.) **Marchesvan** hó (9 napos) 2-ika. Hélfő 3-ika. Kedd 4-ike. Szerda 5-ike. Csütörtök 6-ika. Péntek 7-ike. Szombat 8-ike. Hetiszidra: **Léch-Léché** (Mózes I. könyvének 12. 14. 15. 16. 17. fejezetei) Haftorah: Jezsaiás 54. fejezete.

Emlékezzünk régiokról.

Dicsőség neked, Isten, ki leküzdhetetlen, soha ki nem haló vágyat oltottál lelkeinkbe szabadság, igazság után. Dicsőség neked, ki összforrása vagy a mindenségnek, eredete a szeretetnek, kulfeje minden jognak, jónak. Dicsőség neked, ki sorsát intézed népeknek és nemzeteknek, ki *megváltoztatod a korszakokat és határokat szabsz az időnek.*

Folyó október 27-ik napján 30 éve telik be annak, hogy magyar nemzetünk elnyomását célba vett, jogbitorló kormányrendszer halálos csapást mért elődünkre is, mert harczosának bizonyult a magyarságnak és a magyar zsidóság ügyeinek. A »Magyar Izraelita«-t, mert terjesztőjét ismerte fel benne a magyar hazafiságnak, bátor szószólóját a felekezetünktől megtagadott jogok megadásának: a budai Statthalterei egyszerűen felfüggesztette és szerkesztőjét a hadi törvényszék elé állította.

Dicsőség neked, Örökkévaló, ki megváltoztatod a korszakokat és határokat szabsz az időnek!

A zsidóság megmagyarosításának munkáját, mely az e célra lelkes magyar zsidók által alapított »Magyarító Egylet« vezetése alatt oly szépen indult meg, megszakította és hosszú időre lehetetlenné tette a magyar szabadságharcz és az ezt követő, a magyarság kiirtását feladatává tett, szerencsétlen kormányrendszer; ahogy azonban pitymallani kezdett a haza egén, az eszmének új apostalai támadtak és 1860-ban megalakult a »Magyar Egylet. Ennek az organuma volt az elébb említett »Magyar Izraelita.«

Nagytehetségü, a magyarság és a felekezet ügyét egyaránt szívükön hordó, lánglelkü ifjak képezték főképpen az egylet magvát és azokra a nem kevésbé kiváló, de sokkal szerencsésebb viszonyok közt felnőtt ifjakra nézve, kik napjainkban annyi igaz odaadással felekezetünk egyenjogusításáért bontottak zászlót, bizonyára lélekemelő tudat lesz, ha konstatáljuk, hogy az akkori küzdők mind tisztelt, előkelő állást foglalnak el a társadalomban és hogy jövőjüknek a világért sem ártott, hirnevükön a legkisebb csorbát sem ejtett, hogy ifju korukban (többen

közülük — dicsőségükre legyen mondva — ma is teszik) szent buzgalommal szállottak sikra felekezetünk érdekében.

Nem említjük csak Ágai Adolf, Bródy Zsigmond, Décsey Zsigmond, Fenyvessy Adolf, Gruber József, Kónyi Manó, Mezei Mór, Ormódy Bertalan (a — fájdalom — oly korán elhunyt poeta), Rózsa Izsó, Tenczer Pál, Tatay Adolf, Vidor Zsigmond, Wahrmann Mór neveit az ifjabbak és Hirschler Ignácot, Pollák Henriket, Rózsai Jozsefet az öregebbek közül, hogy megmutassuk, miszerint a szellemnek, a tudásnak, a tehetségnek, a jellemnek, a kitartásnak mily összege egyesült akkor arra, hogy a magyarság terjesztésén működve, egyszersmind felekezetünk igazait is kiküzdje; és ki akarná tagadni azt, hogy a fordulatra, mely pár évvel később bekövetkezett, az ő fáradozásuk, az ő munkájuk is hathatósan előkészítette a talajt.

A pártorgánum kezdetben csak kísérletezés volt (az első, zsidó felekezeti érdekekét képviselő lap volt Magyarországon. Előtte tudunkkal még németnyelvű ilyenmü lap sem jelent meg nálunk) és, valljuk be, elég szánalomraméltó kísérletezés. Azonban csakhamar változás állott be. A lap szerkesztését átvette Mezei Mór, melléje a tehetségek oly gárdája állott, a minőt ritkán találni együtt és a minő a nevezettek sorából kikerülhetett. Az orgánummal hatalmas lendületet vett maga az egyelet is, mely hosszú ideig góczpontja lett az összes zsidó mozgalmaknak, melyek mindannyiszor, sokszor főképpen a magyarság ügyét szolgálták. A »Magyar Izraelita« mondhatni alapostul felforgatta a pesti hitközséget, mely már akkor is a legnagyobb volt az országban és a vidékre nézve — ismerjük el — akkor mérvadóbb mint ma. — (Az akkori község a k a r t vezetni, míg ma a jelszó az: csak saját ügyeinkkel foglalkozzunk, az országra hatni, nem becsvágyunk. Még nincs bebizonyítva, hogy feltétlenül a jelen rendszer a helyesebb.) A »Magyar Egylet« pártja 1861-ben megbuktatta a Statthalterei választotta egész előljárást és a község élére állította dr. Hirschler Ignácot, ki azt megmagyarosítani kezdette, megteremtette modern szervezetét és alapját fek-

tette le mai nagyságának, páratlan adminisztrációjának.

A dicsőség rövid ideig tartott. A hazafias szellem, a határozott irány, mely Hirschler ténykedéseit, Mezei Mór cikkeit átlengette, nyugtalanítani kezdte a helytartó, ő mindenhatóságát és midőn Mezei Mór egy cikksorozatban ki merte mondani, hogy illenék, miszerint az iskolaalapot, melynek magvát a Haynau által a hazafias zsidókra kivetett hadisarcz képezte, melyet később az uralkodó zsidó iskolai czélokra a zsidóknak ajándékozott: — ezekre a czélokra fordítsák is, (többek között intézetek alapítását követelte, melyek azóta testet öltöttek — a tanítóképző és rabbiképző intézet — és a hazának és a felekezetnek üdvére, becsületére válnak), és midőn Hirschler Ignác is ebben az irányban határozott hangú beadványt intézett a bécsi kancelláriához: a magas Statthalterei Hirschler és pártja helyére egyszerűen visszahelyezte a régi előljárást, Mezei Mór pedig »lázítás« miatt haditörvényszék elé állította.

Barnay Ignác, az akkori viszonyok közt a hitközség leghatalmasabbja, ki maga is a magyar pártnak volt a hive, minden utat megpróbált, minden követ megmozgatott, hogy az általa különösen tisztelt fiatal szerkesztőt nagyobb bajtól megóvjá. Magához, a helytartóhoz sehogy sem férközhetett, de egy akkor városzerte ismert szép asszony boudoirján keresztül eljutott a katonai térparancsnokig, a ki maga nevetett az »eset« en, de azért szerinte büntetés nélkül alig kerül ki az affairból Mezei, mert »Pálffy borzasztóul haragszik« »ez a fundus-história — szólt — csak ürügy. Ez a Mezei, meg az egész banda folyton magyarságban, hazafiságban csinál; csak hogy ilyenért nem akarták kezüket rátenni, hogy népszerűvé ne tegyék; most itt egy concret eset, most lakoltatni akarják; nehéz büntetés azonban, erről biztosítom, érni nem fogja.«

Magának e katonai bíróságnak meglehetősen kemény munkát adott az ügy tárgyalása és a kihallgatások éppenséggel nem szükölködnek humor nélkül. Mintha gyönygyözni látnók az izzadságot az auditor homlokán. A geniális vád-

lott egy-egy feleletével pocská tette az ügyis alapnélküli vádat és leszedte lábáról a nem éppen törvényezett bírót. Ime egy részlet.

Auditor: Hogy merete maga állítani, hogy az a pénz zsidó iskolai czélokra való?

Vádlott: Ő felsége mondotta

Auditor: Igen, igen, de maga azt írta, hogy a zsidók mondják meg, mire fordítsák.

Vádlott: Erre ő felsége a zsidókat egyenesen felhívatta.

Auditor: De nem arra, hogy úgy bánjanak vele, mintha az övék volna.

Vádlott: Az osztrák polgári törvénykönyv szerint a megajándékozott az ajándéktárggyal úgy bánhat, mintha az övé volna. Különbön soh'sem mondtam mást, mint azt, hogy a zsidók is folyhassanak be abba, hogy mikre fordítsák a nekik ő felsége által iskolai czélokra legkegyelmesebben odaajándékozott összegeket és megjelöltem az intézeteket, mikre a zsidóknak égető szükségük van.

Auditor: De ön lázitott is a keresztények ellen.

Vádlott: Azt nem tettem soha!

Auditor: A hódmezővásárhelyi csetepaté alkalmából élesen megtámadta a keresztényeket.

Vádlott: Csak azokat, kik ok nélkül beverték zsinagóga ablakait.

Auditor: Mi köze magának ahhoz; ez lázítás.

Vádlott: Ha templomablakok beverőit, ártatlan emberek megtámadóit gonosz és büntetésreméltó embereknek mondtam, csak olyat mondtam mit a hatóságok meg is cselekedtek. Mert az illetőket elítélték és keményen megbüntették.

Auditor: Maga mindenesetre egy veszedelmes lázító.

És ezzel vége volt az első kihallgatásnak.

Ausztria csodaszép ifju császárnéja, ki már akkor is uralkodott a magyarok szívében, beteg ment el Madeira szízetére és egészségesen, újból felvirulva tért vissza onnan. Ennek öröme amneszliát hirdetett az uralkodó, a minél főgva a katonai bíróságok előtt folyó ügyek is beszüntetettek. Mezei így ítélelhozatal előtt felszabadult, de lapjához vissza nem térhetett, mert Volafka rendőrfőnök úgy találta, hogy »nem ért egy felekezeti lap szerkesztéséhez« és a lapnak újból való megjelenését is csak úgy engedte meg, ha — így akarta ezt Pálffy gróf — Mezei attót távol marad. Össze ült hát

a gárda és szerkesztőnek választották maguk közül a legmerészebbet: Tenczer Pált, kinek a lehető legrosszabb neve volt a helytartóságnál, úgy, hogy Pálffy arra a hírre, hogy a rendőrfőnök megadta az új szerkesztőnek a concessiót, így hiáltott fel: »hisz ez a Tenczer még sokkal veszedelmesebb lázító, mint a Mezei!«

Ez a Tenczer ugyanis magyar tanfolyamokat tartott fenn magyarul nem tudók számára. Magyarul tanított a német iskolákban, a magyar nyelv tanítására ingyen ajánkozott mindenki számára, s a hol maga nem taníthatott, taníttatott, a miért nem egyszer támadt baja a rendőrséggel és ilyen »veszedelmes lázító« tetek meg a »Magyar Izraelita« új szerkesztőjévé.

Nem is tartott soká és a lapot confiskálták; confiskálták még 14-szer Tenczer szerkesztősége alatt, de a »veszedelmes lázító« rövid megszakításokkal csak fenntartotta a lapot, míg a magyaroknak meg nem adatott az alkotmány, a zsidóknak az emancipáció.

*

Mik a mi küzdelmeink az ő küzdelmeikhez képest? Löw Lipótra, a magyar zsidóság szemefényére, mert az undorító zsidó eskü ellen emelte fel szavát, a helytartó e szavakkal rivalt: »Önnek kitépem azt a fehér szakállát, ha a lázítással fel nem hagy!« és mi, mi visszarettegnénk, ha törekvéseinknek a régiekéhez képest játékszerű akadályok kerülnek utunkba? »Kérdezd meg atyáidtól, ők megmondják neked, a vénektől, ők majd felvilágosítanak«*) . hogy mi az a küzdelem ideális czélokért, mi az a kitartás, fáradhatlan, soha nem csüggedő odaadás nagy eszmék megvalósításában, a közjó érdekében.

Fel hát! Se nyugalmat, se pihenést ne engedjünk magunk, míg be nem tetőztük a munkát, mit az elődök, kik velünk vannak, és kik közül vezetőket választottunk, megkezdettek; se nyugalmat se pihenést, míg ki nem vívtuk felekezeti receptióját.

Emlékezzünk régierekről.

Szabolcsi Miksa

*) Mózes 5. könyve 32. fejezet 7 v.

A bécsi tiltakozó gyűlés.

Az osztr. antisemitáknak a landtagon legutóbb elkövetett botrányai, melyeket maga ő felsége is olyan keményen ítél el, a türelem poharát kicsordították és az antisemitizmust gátló egyesület elérkezettnek látta az időt, hogy a higgadtabb gondolkodásukat az antisemita féktelenkedésekkel szemben tiltakozásra szólítsa.

A tiltakozó gyűlést, melyen az osztrák főváros minden osztálya, különösen pedig az orvosok és bélyegzőhamisító Schneider kerületéből való polgárság voltak erősen képviselve, f. hó 13-án tartották meg, Nothnagel tanár az antisemitizmust gátló egyesület diszelnöke, Kronawetter dr., Noske landtagi képviselő, Kisling dr. (Linzből) sok községi tanácsos és kerületi előjáró, Lewinski udv. színész, szép nőközönség stb. jelenlétében. A gyűlés valósággal népitéletet képezett. A társadalmi békebontók munkája felől, mely tisztességtelen célra alávaló eszközökkel törekszik, egyhangulag kimondták a marasztaló ítéletet. A koronás fő megsemmisítő ítélete mellé a társadalom minden osztályából kikerült erkölcsös és művelt polgárság tiltakozása csatlakozott. S ha a vezetők, kik nem állották az uralkodó szavait is meghamisítani, nem is ábrándulnak ki tőle, követők közül azok, kik józanságukat még teljesen el nem veszítették, bizonyára be fogják látni, hogy a nagy népboldogítók rossz utra vezették őket, s hogy nem a nép »baratai« hanem megrontói ők, kik csak a saját hasznukra törnek. A tiltakozó gyűlésen résztvettek mindenestire okos dolgozó végeztek, midőn így a bel- és külföld előtt rámutattak, hogy az a mozgalom, mely minden jó törekvést elnyomással fenyegetni látszott, nem egyéb mint egy kisebb, feltűnést és saját érdekeit hajhászó csoportnak beszámítás alá nem eső handabandája.

A gyűlés lefolyásáról az alábbi tudósítás ad szót:

Az antisemitizmust gátló egyesület tiltakozó gyűlését m. o. örtökön, f. hó 13-án tartotta meg a fűnfhausi Wimberger-féle szálló nagy termében, mely a résztvevőket alig volt képes magába fogadni.

Suttner br. az egyesület elnöke nyitotta meg a gyűlést. Mindenekelőtt köszönetet mondott a megjelenteknek, azután jelentette, hogy a tetőpontra hágott antisemitizmus ellen való protestálás céljából történt a gyülekezés.

Ily értelmű határozatát az egyesület már akkor meg hozta volt, *mielőtt a monarchia első polgára az uralkodó, a fölháborodás hasonló érzelmeinek erőteljes, félre nem magyarázható szavakban kifejezést adott.* (Viharos tetszés.) Szóló ebben bizonyos tekintetben a mai gyűlés céljának legmagasabb helyről történt sanctionálását látja (élénk tetszés); a kormány legfőbb intézője az ögyekvésük értelmében emelt óvást, mely az országban mindenfelé, szinte azt

mondhatni, hogy Európaszerte olyan visszhangra fog találni, hogy ellenfeleik gyűlöletének kiáltását az igazság szava okvetlenül kell, hogy tulhangozza. (Tetszés.)

A közveszélyes mozgalmat most vagy soha kell elnyomni és gyökerestől kitépni. A leszámolás napja elérkezett, a csatának a jobbak győzelmével kell végződnie, ha az igaz ügyért lelkesülők mind táborukba állanak. Az egyesület azokhoz fordul tehát, a kiknek igazságos és egészséges ítéletétől függ, hogy olyan embereket válaszszanak képviselőkké, akik Ausztriát érdemes és hasznos módon tudják representálni. A tisztogatás legégetőbb szükség e téren, mert amíg az igazságokat az immunitás védelme alatt lehet végezni, addig a pártnak oly fegyver van a kezében, melylyel szemben hátrányban maradnak. Próbálják csak ezektől az uraktól elszedni pajzsukat, akkor meg fogják látni, hogy lesz bátorságuk azoknak az uraknak pártjuk ügyeért mindent kockára tenni. Azt kérde szóló, kell-e ahoz valami bátorság, hogy abban a biztos állásban, melyet elleneseik szószólói elfoglalnak, olyan gyalázatos módon támadjanak neki valamely tisztességes hivatásnak? Sőt mi több, nem kell-e egyenesen gyáva ságnak bélyegezni azt, hogy a nőt *azon a méltatlan, sértő módon hurczolják meg a nyilvánosság előtt*, mint az legutóbb történt. Szóló meg van győződve afelől, hogy ilyen vad, sivár igyekezés ellen *Ausztria tubnyomó nagy többségének igazságos, lovasias érzelme fölháborodik*, és a gyűlés bizonyára nem hiába apellál a többséghez, midőn kéri, hogy az ügy érdekében fogjanak véle kezét. (Élénk tetszés.) Ezután a gyűlést megnyitottnak jelentette ki.

Suttner br. beszédének különösen azt a részét fogadta a hallgatóság nagy óvatióval, mely ő felsége zavaival foglalkozott. Miután még elnök kijelentette, hogy több mint 80 helyről, számos egyesülettől és kiváló személyiségektől, még Londonból is érkeztek távirati és levélbeli hozzájárulások: így pl. Leitenberger br. tb. elnöktől, Scherzer dr. főkonzultól és Gröbl dr. alpolgármestertől: a jelentkezett szónokokra került a sor.

Nothnagel dr. tanár, udv. tanácsos, kit viharos tetszéssel köszöntöttek, volt az első szónok. Nyíltan és félreérthetetlenül ismételtén kifejtette már ugymond — álláspontját abban a kérdésben, mely miatt ma gyüleseznek. Ez alkalommal pusztán az egyesület megbizásából szól, hogy válaszolja ennek álláspontját. A szomorú és gyalázatos eseteket, melyek ezen gyűlésnek okául szolgáltak, az antisemitizmus kihágásainak minősítették. De ez tévedés. Az antisemitizmus nem követ el kihágást, hanem maga az; meggyalázása ez a morálnak, az igazságosságnak és az emberiségnek (Tetszés). Akiket a megtörtént dolgok megleptek, annak fogalma

Sem volt az antisemitizmusról mely önmagában orosz és ezért csak oroszat teremhet. A történeteknek mulhatlan következményeként be kellett következniök, és ha azok az urak uralomra jutnának, akkor az emberiesség geniusának elnémulva kellene arcát lefátyoloznia: mert borzasztó tettek é változnék az, ami most csak szavakban nyilvánulhat.

Azokról az individuumokról nincs mondanivaló — az erkölcsi Kain béléget önmaguk sütötték homlokukra. (Tetszés) Az a gyalázatos gyűlölet, melylyel polgártársaik iránt viseltetnek, sokkal veszedelmesebb, hogy sem hideg, előkelő nyugalommal lehetne azt fogadni. Az antisemitizmusról szóló ez alkalommal nem akar beszélni, csak ama meggyőződésének ad kifejezést, hogy az emberi természet alávalóságából származik az, és hogy az emberi szív ellen való vádak közül egyike a legsúlyosabbaknak. És aki kezdettől fogva nem tekintette gyalázatnak és föltétlenül kivetendő voltával tisztában nem volt, annak lassankint okvetlenül kinyílnak a szemei maguktól. Védteleneknek nekiesni: gyáva-ság; védtelen nőket inzultálni: alávalóság; a *női becsület szent a vad ember előtt is — az antisemita előtt azonban nem.* (Viharos tetszés.)

Az orvos hivatása szent; áldozatra készen életét nem kiméli; a pestisnek, halálnak kötelességéhez hiven tekint szemébe. A kórházak mind megannyi isten háza; könyörület és emberszeretet vetette meg alapjaikat a kimondhatlan nyomor, a szegények és elhagyatottak számára. Fénysugaras magaslatra emeli a tudomány az ő hiveit, akik komoly érzelemmel állanak szolgálatában, de le a porba a sárba vonszolja ezt az antisemita.

Mindenféle párt és hivatásbeliek gyűltünk mi itt össze — mond a szónok. — Nem akarunk politikát üzni, politikai pártkülönbség nélkül akarunk és lehet egyesülnünk abban az egy gondolatban, hogy nyíltan és határozottan állást foglaljunk egy magas erkölcsi kötelesség érdekében; hogy tartózkodás nélkül ünnepélyes óvást tegyünk nemcsak az antisemitizmus ugynevezett kinövései, hanem maga az antisemitizmus ellen is, mely titkos méregként rágódik a lelkeken. (Élénk tetszés.)

Önöknek uraim, mindnyájuknak emberiességért ver a szívük, önök mindnyájan utálják az igazságtalanságot. Rajta, emeljük föl szavunkat, kiáltsunk rá a nemtörődőkre, rázzuk föl a közönyöseket (Tetszés) Te ye meg a kötelességét mindenki ez irányban is, azután fölszáll a köd, a levegő újra megtisztul és e város polgárai úgy a napi javak, mint az emberi szellem legfőbb javaiért való küzdelemben békésen, irigység nélkül fáradoznak egymás mellett (Élénk helyeslés)

Szólvégül őszinte meleg fölhívást kíván intézni az ifjuság félrevezetett töredékéhez. Hogy a sajátánálantó eltévelyedés egy részüket érintette, az azt mutatja, milyen romlasztó a méreg. Az ifjuság szive jó, érzelmei üdek, kedélye fogékony minden szép iránt. Az igazi vallásosság, melyet hűséges anyai szeretettel ültettek lelkükbe, és nemes pásztorok ápoltak ifjuságukban, meg aztán a magas idealizmus, melylyel őket az igaz tudományosság betölti, e kettő együttvéve vissza fogja őket vezetni az igaz utra. Mindkettőt azt tanítja azonban, hogy a legfőbb jó az igazságosság és emberszeretet gyakorlása (Perczekig tartó viharos tetszés).

A tapsolás után Nothnagel megköszönte a szives ovatiókat s ezt jegyezte meg: »Nem teszek egyebet csak egyszerűen azt, amit kötelességemnek tartok«.

(Folytatjuk).

Dina de-malekutha dina.*)

(Az ország törvénye — törvény.)

Az alexandriai zsidókról Josephusnál ezt írja Strabo: Saját előjárójuk van, aki ügyeikben intézkedik, jogi dolgaikban dönt és szerződéseiket, okmányikat megerősíti, mintha a közösség archonja volna¹⁾ Igy saját archonjuk volt a zsidóknak Antiochiában is, ahol a kimondhatlan szerencsetlenség daczára, mely őket a zsidó háboru elején érte, később mégis volt autonóm törvényszékű község²⁾. Eme, tagadhatlan, a zsidó ó-kornak szellemében mélyen gyökerező tények szemlélése közben megfoghatlannak kell fellünnie, hogy a talmud tanítói a jog és igazságszolgáltatás dolgában állítólag kevésbé voltak volna nemzeti érzelműek, mint a hellenisták Alexandriában.

Ez az indifferentizmus a legkevésbé magyarázható meg Samuelnél. Ez a nemzeti jog legbuzgóbb ápolói közé tartozott. Ő korának legelső jogásza volt és csak mint ilyen örvendhetett általános elismerésnek. Samuel t. i. orvos, csillagász és irástudó is volt. De mint orvos nem szerepelt, mint tanító naptár-reformjaival nem tudott boldogulni³⁾, tisztán rituális kérdésekben ellenlábását, Aricha Abbát nagyobb tekintélynek tartották. Csak a civiljog terén voltak az ő ítéletei és döntvényei irányadók⁴⁾ És a nemzeti jogot,

* Dr. Löw Immánuel, a szegedi főrabbi által kiadott atyjának, a nagyhirű bold Löw Lipótnak hátrahagyott műveit tartalmazó »Összegyűjtött dolgozatok« című munka most megjelent (Szegeden, Bába Sándornál) III kötetből.

¹⁾ Jos. Ant XIV. 7. 2.

²⁾ Jos. Bell. jud. VII., 3. 5. 2 Rappaport, Erech Milin 18 149. V. ö. Schürer II. 534.

³⁾ Abrah. Krochmal helchaluchan I. 111. st.

⁴⁾ A bizonyítékokat I. Jad Maleachi 20. o. 147. sz.-tő 151-ig.

melynek egén első rangu csillagként világolt, ő jelentette volna ki elavultnak? De hogy egyeztethető meg ezzel, hogy a pumpadithai iskolán, melynek élén az ő tanítványa r. Jehuda ben Ezekiel állt 250-től 292-ig, éppen a zsidó nemzeti civiljog volt az egyedüli, vagy legalább a legkiválóbb tantárgy⁶⁾

Mind ez a talány a források beható vizsgálata mellett a lehető legkönnyebb megoldási nyer. Kétségtelen bizonyossággal ugyanis az tűnik ki belőlük, hogy Sámuel alaptétele sem a büntető, sem a civiljogot nem érinti, hanem egyesegyedül az országos preroatívákra van tekintettel. E szerint ez alaptételből: Dina de-malekutha dina a talmudban ezt következtetik:

1) hogy az országos érmek, adók, dézsmák végrehajtások, elkobzások és kisajátítások, valamint minden ezekkel összefüggésben levő vételek, eladások és ügyletek legalis természetűek és ennél fogva jogos possesszió alapját képezik;

2) hogy a fekvőségek megszerzésénél, melyeket feudalis értelemben az uralkodó tulajdonának tekintettek, ez utóbbiak normái az irányadók és

3) hogy a nemzsidó hatóságok által kiállított okmányok törvényerővel bírnak⁷⁾.

A Samuel-féle elv jelentőségéből eredete is kiviláglik. Tényleg követték azt a szentföldön is, különösen miután a Bar-Cochba-féle torradalmat legyőzték, az ellenállás erejét megtörték és vele együtt eltűnt a fölkelés eredményére való kilátás. A legyőzés joga Judeát Roma tulajdonába adta. A legyőzettek ezt a tényt eltagadni nem tudták. A római hatalom birtoklóinak engedelmességek, de távol voltak attól, hogy a római uralom törvényes voltát a szentföldön elismerjék.

Ez semmi más színben nem tűnhetett fel előttük, mint idegen uralomában. Sámuel principiuma ezért a palesztinai talmudban elő sem fordul; az ottani iskolákon ezt nem is tanították. Perzsiában másként alakultak a viszonyok. A perzsa zsidóknak nem juthatott eszükbe, hogy az uralkodó törvényes voltát kétségbe vonják; de közülük is sokan nem tudtak megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy az ő despotikus uralkodójuknak minden tetszés szerinti követelése és cselekedete valósággal a jog kifolyása.

Ez a skepsis azonban magatartásukban éppen rájuk nézve gyakorolt mulhatalanul fölötte hátrányos hatást és egész sereg jogügyletükől elvonta a jogalapot. Hogy tehát ezen visszásságoknak és abnormitásnak vége szakadjon, Sámuel fölállította az alaptételt, hogy a perzsa uralkodó kormánytényei és minden belőlük

folyó jogügylet legitim természetű és jog nélkül szütködő akarat kifolyásának nem tekinthetők.

Eme, a despotizmusnak oly kedvező alaptétel kimondásától Sámuel annál kevésbé tartózkodott, mert már az ő idejében is szokásos volt, minden uralkodó hatalmát isten kegyelméből való adománynak tekinteni⁷⁾ és a zsidó nemzeti államjog terén ő maga is igen absolutistikus elveknek hódolt. Ő t. i. abban a nézetben volt, hogy mindabban, amit nagy névrokona, Sámuel próféta a «király jogai»-ként tüntetett fel⁸⁾ tényleg a király törvényes preroatívái foglaltatnak és nem, mint Abba Aricha állította, a próféta által csak azért állítottak azok előtérbe, hogy a népet a szándékolt monarchisztikus ujításoktól elrettentsék. Sámuel absolutistikus nézetét r. Jósze b. Chalafta a kronikás egy évszázaddal elébb képviselte⁹⁾ De a kor általános viszonyai és Sámuel személyi összeköttetései sem hagyhatók itt figyelmen kívül. Az utolsó arsakida IV. Artaban halálával az ő idejében szűnt meg a párturalom és Artaxerxes a Saffanide dynastia alapvetője megalapította az új perzsa birodalmat. Az új birodalom hatalmas állása, mely a rómaiakkal is szembeállt, Sámuelnek annyira imponált, hogy így kiáltott fel: »ha a kormány azt határozza el, hogy hegyeket forgat föl tövestül, hát hegyeket forgat föl tövestül és végezését vissza nem vonja¹⁰⁾. Ha még hozzá vesszük, hogy Sámuel a második Saffanidánál, I. Sapornál nagy kegyben állott, akkor a korlátlan despotauralmat védelmébe fogadó, sokszor megbeszélte alapelvét ép oly megmagyarázhatónak fogjuk tartani, mint — ab hó 9-ének kivételével — a gyászünnepeknek ő általa történt megszüntetését, amiben a perzsa-zsidó közösségeknek akkori állapotukkal való meglegedettsége volt nyilvánulandó. A zsidó jog felfüggesztése Samuelnek ép oly kevésbé jutott eszébe, mint amily kevésbé kívánta ezt tőle az ő fejedelmi jóakarója. Mert habár az uralomra jutott miveltebb perzsák többet törődtek is a zsidók belügyeivel, mint a nomád életből soha ki nem vetkőzött partus elődeik, a zsidó közösségek civiljogi és rendőri autonómiáját meghagyták, amint azt nemesak a talmud utáni időből való iskolák számos tanulmányai és diskussiója és a talmudban előadott számtalan birói döntvények, hanem azon praerogatívák is bizonyítják, melyekkel a perzsa uralkodók az exilarchusokat felruházták.

(Folytatást következik.)

⁷⁾ Berach 2^a.

⁸⁾ Sam. 8, 11-15.

⁹⁾ Sanhedn tract. IV. 4125, Sanh. 206.

¹⁰⁾ B. Batra . b. Aruch 6. b.

⁶⁾ Sanhedrin 106 b.

—Egy alaptörvényünk védelmében. Lapunkban nem egyszer fejtettük ki, hogy egyedül a hitközségnek és rabbinak van megadva a mód és a jog arra, hogy felvegye a harcot a szövetségi törvény megszegői ellen. A rabbi mint anyakönyvvezető élhet barátságos rábeszéléssel, tanítással tanácscsal, meg is tagadhatja és meg is kell tagadnia a rövid uton való anyakönyvezését oly gyermeknek, kit szülői a zsidó hit parancsolta módon Izrael szövetségébe fel nem vétettek, de utóvégre is az anyakönyvezést teljesítenie kell, ha mindjárt megjegyzés-sel is (a mi valóságos »szégyenparagrahus») miután erre az illetékes hatóság felszólítását vette. Az anyakönyvvezető az állam által rábizott feladatot teljesít és nem mondhatja, hogy ebben az esetben teljesítem kötelességemet, ebben pedig nem. Mondottuk már, hogy a rabbi születési és nem körülméletési anyakönyvvet vezet. Egészen más a helyzet, ha a hitközség és a rabbi mint ilyenek lépnek sorompóba az említett alaptörvény érdekében. Község és rabbi kimondhatja, hogy pl. az apa, ki fiugyermekén a circumcisiót nem végezteti, a községben nem viselhet tisztséget, nem teljesíthet egyházi functiót, nem lehet sem a hitközségnek, sem a Chevra-Kadisának tagja és adományait hitközségi célokra el nem fogadják. Ilyen intézkedésekre az elődöknél nincsupan példa, de nincsen példa arra sem, hogy egy zsidó apa ne akarta volna felvételni gyermekét Izrael szövetségébe. A ki már ott állott, az egy lépéssel tovább ment és felvételte gyermekét is, saját magát is egy *másik szövetségbe*. Arra, hogy támadhatnak majd zsidók, kik elrugják maguk alul a zsidó alapokat, de azért mégis mint zsidók akarnak megállani, az elődök nem gondoltak és erre nézve nem is intézkedtek. A baj csak mostanban támadt, *állják meg helyöket vele szemben az erre hivatottak* és teremtsenek gátot, amíg még tehetik, míg az aradat le nem szedi lábukról őket magukat is.

Két esetről értesítenek bennünket, melyekből azt látjuk, hogy védelemre készülnek, hogy a községek a mindinkább elharapódzó bajt tétlenül nem nézik. Nagy-Abonyban megtagadták az apa felvételét a Chevra-Kadisa tagjai közé, a miért fiugyermekét körül nem meteltette. Nagy-Abonyban eddig csak egy ilyen zsidó apa van, és a példával mit az ottani község ellene statuált, alighanem gátat vetet a példa követésének. — Nagybecskereken a apa, ki gyermekén a circumcisiót nem végeztette (Nagybecskereken szintén első és egyetlen eset.) az ünnepek alatt megjelent a zsinagógában, a curator megtisztelte a torához való hívással, de mielőtt a meghívott a tisztségnek eleget tett volna, Dr. Klein Mór, ottani főrabbi közbelépett és megakadályozta, hogy a szövetségi törvény meggyalázója a tóra elé járuljon. — Boszusan, megszégyenülten hagyta ott a templomot, de a példa üdvös hatással lesz másokra. Im' a mód, hogy Izrael kertjét fel ne dülják.

Sz.

AZ ERŐSEK.

-- Elbeszélés a kisvárosi zsidó népeletről. -- (32)

Irta: Bernstein A.

A három gyászhat letelt a tisó b'ow (a jeruzsalemi templom elpusztulásának évfordulója), mely csütörtöki napra esett, a község férfi tagjait hazaszólitotta a kilebe, hogy a vigasznyujtó szombatig otthon tartsa őket. Ujabb házaló-elfogás szerencsére nem fordult elő. A gyűlölt zsandár megjelent ugyan még egyszer a községben, de ezuttal csak meghívót hozott Mendel számára a tartományitanács elé kitűzött tárgyaláshoz és a strázsamester, aki átvette tőle az idézőt, megkimélte őt attól a fáradságtól, hogy sokáig késlekedjék abban a városkában, melyet nem talált otthoniasnak Ennek a dolognak örültek és arról tereferéltek, hogy a zsandár a koronovi gonosztevő megkerítése miatt kevesebb időt szándékozik a házalókra való leselkedésre fordítani. A vigasztaló jövő, amire ez reményt nyújtott nem kevésbé járult hozzá ahoz, hogy a sabosz-nachmut, a vigasznyujtó szombatot kedélyesebbé és biztatóbbá tegye, mint különben.

De az a várakozás, melylyel elbeszélésünk hősei e napot lesték, az ő szemükben még inkább emelte a nap avatott voltát.

Mikor Genende a kedves és szent zsinagógába vezette Malket, e két legszebb ünneplőjében igyekvő asszonyt valami különös sugárzás folyta körül, mely mindenkinek jól esett, aki őket látta Hendele, aki otthon maradt, és lakásukban a ritkán kínálkozó teljes egyedüllétet élvezte, határozatlan édes álmok, ki nem mondott és kimondhatlan remények között reptett. Rajta kívül senki sem tudta, hogy a nagymama azon este óta, mikor Mendellel beszélt, milyen rendkívül gyöngéd érzelemmel bánt Hendelevel! Azt is kifürkészte, hogy abban a türelmetlenségben, mely szívét annál jobban foglalkoztatta, minél inkább közeledett a mai nap, a nagymama is osztozott és ámbár attól az estétől fogva Mendel felől egyetlen szót sem váltottak, mégis mind inkább megbizonyosodott abban, hogy vannak bizonyos titkos kötelékek, melyek a nagymama szívét Mendel felé fordítják. És abban a sejtelemben, hogy ezekről ma lehull a fátyol, magára maradvá rámerészkedett, arra, hogy megkérdezi szívét: vajjon mekkora része jut neki belőle.

A megkérdezett szív olyan eleven dobbanással felelt, hogy megindultan erőszkedett le a székre. Kezét ölében nyugtatta, tekintetét rájuk szegezte és mélyen elgondolkozva azon mesterkedett, hogy vajjon csakugyan »megbencsolta« (áldotta)-e azokat a dicsőséges isten? Nem tudta, de úgy érezte, hogy mint valami isten áldása szolgált bele hevesen dobogó szívébe, mikor ráemlékezett arra a jámbor, álmodozó és gyermekesen tartzkodó hangra, melylyel ez a tagbaszakadt, erős ember a gyöngéd szavakat kiejtette, és

megbenécsolt kezeit mellére szorítva, tekintetét föl a dicsőséges isten felé vetette, »aki ott él a magasban és áldást omlaszt a szívek mélyébe!«

Tekintete álmódóva röppent ki a korai kedves szombati napfényben ragyogó utczára, melyen által a kiöltözött férfiak és asszonyok a szent és kedves templomba igyekeztek. Közöttük látta Mendelt és Salmet is együtt ballagni. Mindkettőjük köszöntésében a magáéhoz hasonló élénk érdeklődést és bizonytalan reménykedést a mai várva-várt délutáni találkozásra vonatkozólag eléggé fölismerte.

Midőn ez s vele együtt a találkozás órája beköszönlött, az utczára a legmélyebb szombati csönd borult; mert a városka egész lakossága csoportonként és családonként szanaszét minden irányba kiigyekezett mezőre, rétre és a Visztula partjára, hogy a szombati határvonalon belül a nap nagyon szerényre szabott örömeit élvezze. E csöndességnek ünnepies voltát a vendégokban, k k Malkenél összekerültek, még fokozta azon hely iránt való tisztelet, ahol Malke őket fogadta. A mellékszobát választotta e célra, melynek falait könyvespolczok takarták el telidesteli, csupa szent, nagyfolhásu könyvvel, melyekből a Malke ősei ivadékról-ivadéokra isten szavát és az ő bölcséinek tanait tanulmányozták. Külön tagokban álltak a művek, melyeknek szerzői a Malke családjából kerültek ki és a szoba keleti oldalán ott volt még az imaszék és a kis frigyszekrény, emlékeztetőül arra az időre, mikor abban a helyiségben nemcsak a talmud-olvasás módoros dallamában, hanem imában is megcsendült a tudós lakók szava.

Ebben a kicsiny szobában Malke fényesen kiöltözve beletelepedett a karos zsölléjébe; lábtól szármolyon Hendele ült, inkább nagyanyja, mint a vendégek felé fordulva; ezek pedig ott ültek Malketől szemtől-szembe, Mendel középütt és két oldalról mellette Salme és Genedel.

Mikor Malke a mély csönd után fölemelte a tejt, hogy beszéljen, előtte fényesáv játszadozott a padlón, melyet a délutáni nap a másik szoba ablakán át tánczoltatott be; visszavert fénye a nagyanyára és unokájára vetődve, a csoportot olyan fénybe vonta, mely szinte tündökölt és még fokozottan tüntette fel az alázatosságot, melylyel Mendel előre hajolva ott ült előttük.

Az öreg Malke rákezdte:

— Emlékezni akarok a dicsőséges isten kedveseiről, és a dicsőségről, melyet ő árasztott ránk ivadékról-ivadékra; mert soh' se feledkezünk meg a csodákról, melyekben ő részeltette családunkat, midőn fölemelte.

(Folyt. köv.)

Hirek.

— **A receptió ügye.** Ha lapunk kiváló dolgozó társa és a receptionális mozgalom körül már eddig is hervadhatlan érdemeket szerzett dr. V á z s o n y i Vilmos az »Egyenlőség« multheti számában chaosról és a receptionális ügy mibenállását takaró, sűrű fátyolról szólott: a chaos még zürzavarosabbá, a fátyol még sűrűbbé vált a hét lefolyása alatt. Kötelező polgári házasságról, teljes polgári anyakönyvezésről, vallásszabadságról szól az egyik versio, míg a másik csak azt concedálja, hogy lesz facultativ polgári házasság, részleges polgári anyakönyvezés és zsidó receptió. Van egy harmadik, mely csak a receptiónak legközelebb történő megvalósításáról tud, míg egy negyedik hirmondó szép sorrendben adja elő a megvalósítandó reformokat, de utolsó helyre teszi a receptiót, úgy hogy körülbelül 1902-ben erre is kerülend tán a sor. Hirek keringenek a király egy állítólagos nyilatkozatáról, teljes és részleges miniszterválságról, szóval olyan sokat tudnak, hogy nem tudhatunk meg belőle semmit sem. Három dolog azonban bizonyos: Először, hogy Csáky Albin gróf, vallás- és közoktatásügyi miniszter az egész képviselőház tetszése közt ünnepélyesen adott ígérete (hogy az őszi ülészek kezdetén törvényjavaslatot fog benyújtani a zsidó vallás receptiójára vonatkozólag) beváltásához ministeri tárczáját kötötte; másodsor, hogy a zsidó vallás receptiója ott van a király elé terjesztett reformpontok közt, a melyeket illetőleg azonban, minthogy magában a kabinetben támadt meghasonlás, ő felsége még nem határozott; harmadsor szent és igaz, hogy a magyar zsidóság és első sorban a zsidó vallás egyenjogúsítása tárgyában megalakult végrehajtó-bizottság ügye veszélyeztetése esetén azonnal újból megkezdí szélesebb alapokra fektetendő működését és meg nem szünteti agitatóját, míg a rábizott ügyet győzelemre nem vitte.

— **Két diszpolgárságról** beszélnek a beavatott körök, melylyel a főváros a kolera lecsillapultával egy idegent és egy asszonyt fog kitüntetni. Az olvasóközönség ezen nem, de inkább azon fog csodálkozni, hogy a főváros ezt rég nem tette. Milliókra rúgnak az összegek, mikkel a tőlünk idegen Hirsch Móricz báró évek óta magyarországi szegényeket, ügyefogyottakat támogat. Áradás, tüzvész, éhség, pestis alkalmával fejedelmi összegekkel emlékezett meg a sujtottakról, azonkívül, hogy hónaponként 10.000 forintot osztat szét Budapesten az itteni jótékonyági irodájához folyamodók közt. Most, hogy kolera szedi nálunk áldozatait, 5 népkonyhában reggel és este ezrek élveznek friss ételeket Hirsch br. bőkezűsége folytán. Merem ezenfelül állítani, hogy a fővárosban fennálló jótékony intézetek nagyobb fele részesült már ennek a páratlan emberbarátnak jótéteményeiben (Arról, hogy a kolera folytán kereset nélkül maradt fővárosi házalóknak csak most utalványozott 3000 frtot, nem is szólok itt, hisz azok — zsidók!) és a főváros, a büszke magyar főváros mindezeket elfogadná, a nélkül, hogy e férfiu iránt érzett tiszteletének valami uton módon kifejezést adna? És annak az asszonynak, annak a ritka asszonynak, ki miatt irigyelnek bennünket a külföldön, annak az asszonynak, ki naponként 10 órán át fáradságos munkát végez a szegények érdekében, ki megnyerte annak a nagy philanthropnak

szívét Magyarország számára, ki megnyitotta hazánk részére — zsebet: adása maradna tovább is fővárosunk tisztelete kifejezésével, aminthogy adása már egy évtized óta? Mondom, azt beszélnek, hogy nem sokára lerója adósságát úgy az idegen mint az asszony iránt.

— **Az első magyar prédikáció.** A kontroversia tárgyává érdekes kérdésre lett vonatkozólag e héten illetékes helyről a következő levelet vettük: Az első magyar prédikációt Hurvitz Pál rabbi tartotta Pápán Ezt a Hurvitz Pált, aki az orthodoxiának egyik oszlopa volt, a földesur, Eszterházy gróf, azért hozta Pápara, mert magyar beszédet intézett hozzá. Ezért azután megtette Hurvitz Pál is azt a concessiót, hogy magyarul prédikált. Pápán talán meg tudnák mondani, hogy ez mikor történt. Löw Lipót 1845 április 25-én kelet előszavában első megjelent magyar prédikációjához hivatkozik Hurvitz Pál példájára, aki »ámbar a korszerű zsinagógái javításoknak épen nem volt pártfogója, mégis a magyar szót bevezette a pápai zsinagógába.« Hurvitz a földesurnak tett concessiót; példáját nem követte senki, amíg 1844-ben Löw Lipót Nagy-Kanizsán először magyarul prédikált, mint az idézett előszóban mondja, avval a szándékkal, hogy »honosítsa a magyart s reméljük, hogy a magyar honosítandja a zsinagógát.« Löw aki 1841-ben jött Bécsből Nagy-Kanizsára, 1844-ben a megyei, e célból meghívott hatóságok jelenlétében, tartotta első zsinagógái beszédét. Ez az első fixirozható dátuma a magyar zsidó hitkönyvnek. 1845 április 19-ikén, V. Ferdinand király születésnapján, újból magyarul prédikált és ez a prédikáció kinyomatott Budán, az egyetem betüivel 1845-ben. Zalabéri Horváth János és Csányi Csány László táblabíráknak van e beszéd ajánlva s az ajánlásban a szerző a következőket mondja 1845 április 25-iki kelettel:

»Tisztelt Kegyetek, múlt évben tartott első magyar zsinagóga beszédem alkalmával jelenlévén, vármegyénk több derék és jeles férfiai kíséretében, méltóztattak engem látogatásukkal szívencsitni, nemeskeblűséggel dicsérvén szent kötelességem teljesítését, szívreható szavakkal buzdítván a nemzetesedés pályáján további előmenetelre, felszólítván községemet vezérletem követésére.«

»Meglepetvén a kitüntetéstől, melyre Zala lelkes fia a törvényesen be nem vett vallásnak papját méltatni sziveskedtek, mélyen érzett köszönetemet elégendő s olly férfiakra méltó módon kifejezni elmulasztottam. Engedjék tehát, tekintetes Urak, hogy háladatosságom, vonzalmát követvén, s jelen beszédemet dicső nevükkel dicsérvén, nyilvánosan pótoljam ki, a mit a meglepedés perczében tenni elhanyagoltam.«

1845 április 15-dikén már három helyen prédikáltak magyarul: Simándon Friedmann Ábrahám, a későbbi gyulafehérvári rabbi, Nagykanizsán Löw Lipót és Aradon Steinhardt Jakab, a kit ezen a napon iktattak hivatalába. Mind a három beszéd meg is jelent.

Mindezen adatokat »A szegedi zsidók« 178 és 216

lapjain megtalálta volna a tisztelt aradi felszólaló ur s akkor ez a mai rectificatio felesleges lett volna.

— y

Páparól ugyane tárgyra nézve a következő sorokat vesszük:

Tekintetes Szerkesztő ur!

Becsés lapjában olvastam, hogy a legelső magyar szónoklatot bld. Löw Lipót volt pápai rabbi mondotta volna, Wallfisch ur szerint Dr. Steinhard, de mint biztosan mondhatom 1843-ban bol. Hurvitz volt pápai rabbi több községi tag felszólítására a pápai régi templomban Koroncz apát ur és a kolegium deákjai jelenlétében olyan remek szónoklatot mondott, minőt azelőtt zsidó templomban nem tartottak.

Pápa, 1892. October hó 17-én.

Fodor.

— **Friedmann Mór sirkövét,** egy diszes obeliszket, melyhez Dr. Kohn Sámuel pesti rabbi készítette a feliratot és melyet a pesti izr. hitközség állított felejtethetlen főkantórának, f. hó 24-én reggel fél 9 órakor fogják leleplezni a Kerepesi ut melletti zsidó sirkertben.

— **Esküvő.** Folyó hó 16-án dr. Mohr Mihály fővárosi gyakorló orvos oltár elé vezette Schön Fanny kisasszonyt, Schön Ignác nagyüvaros leányát. A teljesen megvilágított óriási dohány-utcai templomot megtöltő roppant közönség bizonyoságul szolgált annak a kedveltségnek és tiszteletnek, melynek dr. Mohr úgy a közönségnél, mint kollégáinál örvendez. Az esketési szertartást dr. Kohn Sámuel pesti rabbi és Lazarus főkantor végezték. — Leopold Kornél dr. tekintélyes ügyvéd és lapszerkesztő Szekszárdon a bajai zsinagógában folyó hó 17-ikén mennyezet alá vezette Korniss Ilonka kisasszonyt.

— **A hadügyminister látogatása.** Bauer báró hadügyminister több delegatus kíséretében meglátogatta Weisz Berthold és Manfred budapesti conservgyárat s a látottak fölött teljes elismerésének adott kifejezést. Megemlítjük ez alkalomból, hogy a gyár munkásait a czég a járvány tartama alatt ingyen ételmezi s a kolera-betegek számára leszállított áron szolgáltat ki conserveket.

— **A szeminárium theologicali egyesület** a héten megalakult tisztviselőikara a következő: elnök Rubinstein dr., alelnök Steiner Mark, titkár Klein (Kiss) Arnold, pénztáros Engelsmann J, II. titkár Links J. Az elnök és titkár kedvelt munkatársaink.

— **A miniszterelnök neje a zsidó népkonyhában.** Bischitz Johanna kíséretében Szapáry Gyula grófné f. hó 17-ikén, épp' az ebéd órájában meglátogatta a pesti izr. nőegylet népkonyháját. E népkonyhában, mely tudvalevőleg a legrégebb és a legnagyobb e nemű intézet az országban, melynek mintájára készültek a többiek, de a melyet egy sem ért utól, több száz egyén étkezett éppen, aminthogy több százan étkeznek benne minden nap valláskülönbség nélkül. Ö nagyméltóságát, kit Herzl Antalné alelnöknő, Fleischl Sámuelné és Bloch Morné előljárónók fogadtak, meglepte a skrupulosus tisztség, a nagy rend, a termék szépsége és kényelme es különösen a konyha berendezése. Meglepetése és elismerésének kifejezést is adott és megdicsérte az egészséges és fris ételeket, melyeket végig kóstolt. (E nép-

konyhában 130—140 ezer ember étkezik évenként.) Az izraelita nőegyletnek ugyanabban az épületében (mondhatnók palotájában) lévő leányárva-menhelye, melyet ő excellentiája látogatásával szintén megtisztelt, nem kevésbé keltette fel figyelmét, helyesebben: bámulatát. Ez az intézet, (félárvaik számára) melyet alig ismer a nagy közönség, gyöngye a derék nőegylet intézeteinek, melyre joggal büszke lehet A miniszterelnöknek gyönyörködve nézte az egészségtől duzzadó 45 leányát, megdicsérte pompás magyarságukat és a két buzgó tanítónőt. Gratulált a szép intézethez Pfeiffer Ignáczné és Schreiber Mórné előljárónőknek, Heidelberg Mórné választmányi tagnak és a nőegylet titkáranak, Forrai Gábornak, de különösen üdvözölte Bischitznét, hogy elnöksége alatt ily gyönyörű intézeteket teremtett a jótékonyág műveiben utóéletellen pesti izr. nőegylet.

— **Idegen érdemjelek.** Tiller Sámuel budapesti egyenruha kereskedő a török medjidie rend és a szerb takova rend, Lederer Sándor lovag pedig az II. oszt. osman-rend jelvényének elfogadására megkapták a felsőbb jóváhagyást.

— **Szép megemlékezés.** Patzauer Mór dr. bécsi orvos, a szülőföldjén Miskolczon építendő izr. árva és menedékháznak 1000 frtot ajándékozott.

Halálozások. Altmann Mátyás margittai földhírtokos, Biharmegye törvényhatóságának biz. tagja f. hó 15-én jobb létre szenderült. A megboldogultat nagy részvét mellett f. hó 17-ikén kísérték örök nyugalomra Altmann Ignácz dr., a legelőkelőbb fővárosi ügyvédek egyike, Kóburg herceg ügyésze édesatyját gyászolja benne. — Krasznán, Szilágymegyében elhunyt Rosenberg A. H. rabbi helyettes és képzett talmudista. Temetésén Rosenberg Ede dr. ókanizsai, Rosenberg Mayer kapuvári rabbi és Rosenberg Mór rabbi jelölt tartottak gyászbeszédet.

— **Pollák Lázár,** a pesti izr. hitközség érdekében megöszült jeles rabbi, születésének 70-ik évfordulója alkalmára egy gyönyörű kalligraphiával sajátkezűleg megírt thórát ajándékozott a rombach-utezai templomnak. A remek thórához a legkiválóbb rabbi ajándékozták a felszerelést a jubiláns iránt való tiszteletből. Így a hamburgi főrabbi küldötte az ezüst kézműlatót. A thórát az agg rabbi óriási közönség jelenlétében avatta fel a rombach-utezai templomban Szinhasz-Thóra napján.

— **Nevezetes halott** Kempf Saul József dr. prágai rabbi és egyetemi rk. tanár halálát jelentik a lapok. A Berlinbe került híres Sachs Mihálynak a prágai »Tempelgemeinde« rabbi hivatalában való ez az utódja a zsidó felekezeti irodalomban igen jelentékeny szerepet játszott, úgy önálló alkotásaival, mint remek fordításaival, melyek útján a héber irodalom több remekét hozzáférhetővé tette azok számára, is, kik az eredetieket élvezni nem képesek. A század elején működött, abba a csoportba tartozott, melyből Duker, Steinschneider, Zunz stb. kerültek ki, ő is

buvárként leszállott a mélybe és onnan hozta elő a zsidó irodalom g öngyéit, melyek közül ismeretesebbek: a »Sir hassirim« (énekek éneke), az Alcharizi divánjában foglalt makamakból a »Tachkemóni« csoport remek átültetése német nyelvre, továbbá a sidur (imakönyv) teljes fordítása, mely még ma is a legkapósabb e nemű munkák közé tartozik. Eredeti alkotásai közül nevezetesebbek a »Nichtandalusische Poesien andalusischer Dichter« (spanyol költők héber költeményei), »Suleimann« cz. zsidó tárgyú dráma és a híres Mesah kőhöz (2700 éves nagy felirattal ellátott lelet) írt beható magyarázata és több kötetre menő templomi szónoklatai. Irodalmi működése ezen a két irányon is tulterjedt, szorgalmas munkatársa volt több folyóiratnak s az »Orient«-ben, valamint a Frankl »Monatschrift«-jében számos értékes dolgozata jelent meg. — A zsidó felekezeti irodalomnak e fáradhatlan és feledhetlen munkásáról a következő életrajzi adatokat bocsájtottak rendelkezésünkre: Kaempf Saul József Posen nagyhercegségben Lissában született 1818-ban. Talmudismereteit Akika Egernél, a híres poseni rabbinál sajátította el, akinek később életrajzá is megírta. A középiskolákat Berlinben végezte s az egyetemi élettel Halleban ismerkedett meg, ahova 1840-ben került, s ahol bölcsészeti tudóságot is szerzett. Köz pályáját Meklenburg-Strelitzben kezdte meg 1844-ben hitoktatói és hitszónoki minőségben. A prágai Tempelgemeinéhez Sachs Mihály rabbi helyébe 1845-ben került, mikor próbaszónaklatai után nyomban megválasztották. Ezen állásában nemcsak községében, de kifelé is olyan közkedveltségre tett szert, hogy — irodalmi működésére való tekintetből is — a prágai német egyetemre 1850-ben magántanárrá, 1850-ben pedig a semita nyelvek rendkívüli tanárává nevezték ki. Mint tanár aztán anyira hivatása magaslatán állott, hogy a 70-es években megkapta a kir. tanácsosságnak megfelelő regirungsrathi czimet. A felekezeti irodalom e kiváló munkását, kit rabbi létére — ami egészen szokatlan — egyetemi tanársággal bízták meg, méltán az egész zsidóság tisztelete és rokonszenve kíséri sírjába.

— **Tiltakozó orvostanárok.** Chrobák Rudolf dr., a bécsi szülészeti gynäkologiai klinika vezetője, továbbá Stellwag Károly lovag dr. az I. szemészeti klinika vezetője ugyanott megnyitó előadásai a kalmával szóba hozták az alsó-ausztriai landtágon antiszemita részről az orvosok ellen intézett támadást és határozottan elítélték azt.

— **Uj templom.** A nagybeeskereki hitközség Schwarz Mihály dr. elnöklete alatt tartott minapi teljes gyűlésén elhatározta, hogy új zsinagógát építtet. Költségei 55.000 frttal vannak előirányozva. A szükséges összeg egy részét részvények útján szándékoznak beszerezni.

— **Felekezetek barátkozása.** Szász Domokos erdélyrészi ev. ref. püspök f. hó 9-én a kiküldött megyei D.-Szt.-Mártonba érkezett, az ottani új ref. templom fölavatására. Fogadtatásán minden felekezet részt vett s a másnapi tisztelgésekre a zsidó hitközség is jelentkezett. A küldöttség tagjai Engelmann Herman elnök, Farkas Ignác, Farkas Mór, Weisz Dávid és Wiener Jakab rabbi h. voltak, kiknek élén szónokként Hirsch József dr. orvos szerepelt. A küldöttség vezetőjének csinos üdvözlő beszédére adott válaszában Szász Domokos örömet fejezte ki afölött, hogy az általa szorgalma miatt annyira becsült felekezet hívei is megemlékeztek róla. Beszéde, melynek során — a zsidó vallás recipiálásának méltányos voltát is említette, tudósítónk szerint jó benyomást tett az egész város lakosságára, mely nem ismeri a nemzetiségi és dogmatikus érzékenykedéseket. A püspök válaszából említendő még, hogy a községbeli hittanítót a hazafias szellem terjesztésére buzdította, amiben szerinte vallásunk tanítása csak elősegíti. A püspök, ki az imént Brassón, is sok rokonszenvet tanúsított a zsidóság iránt a küldöttségtől kézzorítással vált meg.

— **Salamon Ferenczről,** a magyar történetírás e gyászos veszteségéről Szász Károly ev. ref. püspök a »Vasárnapi Ujság«-ban néhány remniscentiát tesz közzé. Elmondja többek között, hogy Salamon Ferencz a szabadságharcban mint tüzérhadnagy vett részt s a csucsai csatában megsebesülve Élesdre került. A rokonszenves sorok írója ugyanekkor Nagy-Váradra kapott hivatalos küldetést és átrándult Élesdre barátja látogatására, ki »egy lecsületes zsidó háznál volt elszállásolva, hol jó dolgokat viselték. A zsidónak egy siketnéma fia volt Salamon azt beszélni, aztán olvasni tanította. . . Élesden még két vagy három siketnéma gyermek volt, kiket szüleik kértére fölvettem iskolájába. A vidékről is hoztak be, úgy hogy mikor én márcziusban — írja Szász — ott voltam nála, hét vagy nyolcz (többnyire zsidó, egy pár oláh) siketnéma gyermek volt a Salamon iskolájában. — Azt hiszem — jegyzi meg alább a ref. püspök — azt kevesen tudják, hogy a budapesti egyetem nagyhirű tanára Élesden szegény, siketnéma zsidófiukat tanított beszéd és értelemgyakorlatokra.

— **A londoni szegények bibliaolvasója.** A londoni szegények számára a zsidó szabadiskolában (Free school) rendezett istentiszteleten a nagyünnepek egyik napján Rothschild lord maga olvasta fel a sora n levő bibliai heti szakaszt.

— **Besze János,** ki a negyvennyolczas időknek kiválóbb szerepet játszó emberei közé tartozott s a forradalom idejében Kossuth mellett a legemlegettebb szónokok egyike volt, e héten örökre lehunyta a szemét. Ez alkalomból sok érdekes epizód mondanak el a lapok, — melyek közül olvasóinkat közelebről is a következő érdekli. A néppel kevesen tudtak úgy bánni mint ő. Esztergomban, ahol nyilvános életet megkezdte, ahol a megyei nemzetőrséget ő szervezte, 1848-ban a nép a zsidók házaiból rabolni és gyujtogatni kezdte. Mint a város akkori képviselője erre Besze odaállt a fanatizált tömeg elé s kijelentette, hogy csak testén át juthatnak a zsidókhoz. A nép e férfias szavaktól meghökkenve, félbeszakította pusztító munkáját. Besze pedig addig beszélt és tartotta szép szóval a feldühödt tömeget, míg késő éjjel megérkezett a katonaság, mely elejét vette a további zavargásoknak.

— **A fővárosi szegénygyermekkert egy-let** a járvány tartama alatt a koleraárvákról is gondoskodik.

— **A szultán születésnapja** alkalmából a konstantinápolyi szefard zsinagógában ünnepi istentiszteletet tartottak, melyen számos magas katonai és kormánytekinélyen kívül Elias pasa dr. tábornok a szultán udvari orvosa, Isaac pasa dr. tábornok a császári flotta főorvosa, Molcho Dávid effendi, a porta főtolmácsa is jelen voltak. A szertartást végző főrabbi az ozman és a medsidie rendjeleket viselte. Az ünnepség után a főrabbi a szultán palotájába ment, ott átnyújtotta alkalmi imájának másolatát. A szultán e figyelemért titkárjával mondatott köszönetet és egyuttal a zsidó alattvalói lojalitása fölött való megelégedésének is kifejezést adott.

— **Zsinagóga Délafrikában.** Egy Pretooriában Transvaal köztársaság fővárosában kelt levél arról ad hírt, hogy Johannesburgban a zsidó község szép nagy templomot épített, melyet f. évi sept. 11-én avattak fel. Az új istenházának telke, mely a városban emelkedő ormon van, a város ajándéka. Az új zsinagóga épülete nagy darab határra ellátzik. A köztársaság elnöke sept. 6-iki kelettel a hitközséghez intézett levelében tudatta, hogy az avatási ünnepélyen az egész minisztertanácsal jelen fog lenni.

— **A párisi hitközség gyásza.** A francia főváros kultushitközségének elnöke Erlanger Mihály br. a napokban elhunyt. A község legjelentékenyebb tagjai egyikét, számos jótékony intézmény a humanizmus terén több mint 30 év óta működő jóakaróját, az Alliance Israelit központi bizottsága és sok más egylet tevékeny tagját gyászolja benne. Erlanger az orosz zsidókkal való Palesztinagyarmatosításnak is lelkes barátja volt.

— **Megzenésített zsidó költők** Makai Emil munkatársunk — mint ez lapunk olvasóinak még kedves emlékében él — a XI.—XIV. századbéli zsidó költőket átültette magyar nyelvre, s e műfordításait könyvbe gyűjtve, velük egyszerre legemlegettebb és legelismertebb poétáink közé vonult fel. Munkája általános méltánylásának egyik legszebb jele az, hogy az ő zsidó poétáiból Gaal Ferencz a szabadkai zeneiskola igazgatója, ki a magyar zeneirodalom ismert művelői közé tartozik, többet megzenésített. Makai vallásos énekeihez tudvalevőleg Major Gyula fővárosi zenetanár is irt már a zsidó iskolákban kultivált zenét.

— **Aranylakodalom** Kreizler Sámuel, a sz.-fehérvári Kreizler S. és fia tekintélyes cég főnöke, nejevel gyermekei és számos unokája körében f. hó 9-én aranylakodalomát ünnepelte. A jótékonyága és becsületessége miatt általános tiszteletben álló agg házaspárra Steinhertz Jakab dr. főrabbi a zsinagógában áldást kért. Az örömnappal alkalmából a jubiláló pár számos jótékony egyesületről jelentékeny adományokkal emlékezett meg.

— **A vérbabona.** A xanteni pör szerencsés kimenetele után a római »Osservatore cattolico« nem akart kiábrándulni a vérvádból. Strack, a híres berlini theologus-tanár, akkor késznek nyilatkozott a czáfolásra, ha az idézett lap 3, valamennyire elismert tudóst nevez meg pályabírákul. Az Osservatore azonban részint előre elfogult, részint számba nem vehető emberekkel állott elő, amire Strack kijelentette, hogy azok illetékességét el nem ismeri, nézeteit azonban a vérbabonáról készülőkben levő könyvében fogja kifejteni. Ez a könyv most Münchenben a C. H. Beck féle könyvkiadó vállalat kiadásában megjelent és igen érdekes dolgokat hocsájt világgá, melyekből mutatóba a következőket közöljük:

1699-ben M. m. Frankfurtban az orvostudomány-nak egy »kedvelője« sokjelzőjü »Hausapotheke« czimen könyvecskét adott ki, mely az emberi vér csodatevő erényeit felsorolja. Receptjei egyrészt a legrégebb óskorból való szokásokról adnak számot, másrészt olyan babonát tartalmaznak, melyek Németország legtöbb vidékén még ma is élnek a néphitben. Elmondja a könyv, hogy a 30 és egynéhány éves ember destillált vére jó orvosság az agy minden hibája ellen, elzavarja a szív minden mérget, meggyógyítja a tüdő betegségeit, megtisztítja a vért. — Ha ebből a vérből élelixirt csinálnának s belőle az éppen halálán levőnek borba feloldva egy keveset beadnak, a halódó megteheti még végintézkedéseit, »mint az sz á m t a l a n s z o r k i p r ó b á l t a t o t t«. Ha öreg ember használja naponkint, az megfjohodik, erőt nyer. Ha 2—3-szor destillálják a vért, hatása nagyobb lesz és vele halála órájáig betegség nélkül élhet az ember. Beszél a Strack könyve a menstrual és az erőszakos halállal halt vérenek gyógyító erejéről való balhitról; fölemlíti, hogy a 60-as években egy svajczi gyilkos bevallotta, hogy áldozatát azért vesztette el, mert véreben keresett gyógyulást az epilepsia ellen.

Manhardt W. »Die Praktischen Folgen des Aberglaubens, mit besonderer Berücksichtigung der Provinz Preussen« (Berlin 1888.) cz. művében elmondja, hogy a boszorkánypróbát a babonás nép rendesen nem várja be, hanem a gyanúsított személyt elfogja s addig veri, míg vére megered, e z t aztán beadja a betegnek, vagy megmossa véle; vagy pedig addig veri, míg a kinzott kijelenti, hogy a megbabonázását megszünteti. . . 1874-ben egy Strassburg környékbeli falusi mester valami holdkóros ajánlatára nejevel együtt a saját nagynénjének esett neki és azt addig verte a tűzfogóval, míg megeredt a vére, melylyel megigézettnek vélt gyermeküket befecskendezték. — Egy jaschhüttei paraszt eltörte az alsó lábszárcsontját, de nem fordult orvosi segélyhez, hanem szomszédjai szavának hitelt adva, szentülhitte, hogy egy falubeli asszony megbabonázta. A szomszédok aztán beállítottak a fiatal 26 éves boszorkányhoz, aki a betegnek rokona volt, és követelték tőle, hogy a meg-

vertnek adjon egy italt a véreből. Mikor ez erre nem akart ráállani, ketten nekiestek ököllel az orrának. A kísérlet mindjárt nem sikerült. Ekkor az egyik kiment az udvarra, besározta a kezeit és a sárban 3 keresztet csinált. Aztán újra hozzáfogtak a munkához. A kívánt eredményt most elérték s az asszony orrából csörgedező vért belecsepegtették a beteg szájába. Az ördög aztán — úgy látszik — nem sokára el is távozott, mert áldozata utána szólt: »no várj koma.« A fölösleget ujjab eshetőségekre eltették edényben. — Ezek Manhardt elbeszélései.

Alább azt írja Strack hogy a középkorban nagyon el volt terjedve a nézet, hogy a rossz sebek csak embervérrel gyógyíthatók. A s z ü z e k és g y e r m e k e k véret életifjónak tartották. A betegnek meg kellett benne fürödni, ettől meghatalodott és üdév lett, mint a szűz és gyermek. A tulajdon vérük megivásában is gyógyerőt láttak a középkoriak. Békavérben, hullaérintésben szintén orvosságot kerestek.

1875-ben egy butzigi Majeroska nevű asszony törvénytelen gyermekének ujjait ellopta a temetőből, hogy kedvese kéményébe akassza abban a babon hitében, hogy tőle esküszegő kedvesének keze elfszáradni.

Stájerországban — úgy tartja a bolond babon hit — a grázi irgalmas barátoknak meg van az a prfivilegiumuk, hogy évente fölhasználhatnak egy emberéletet gyógyczélokra. E czélból — a babona szerini — minden évben elfognak egy fiatalabb embert, akit fogfájás, vagy más kisebb baj miatt fordul meg a barátok kórházában, lábainál fölakasztják és halálra csiklandozzák. A barátok azután kásává főzik az áldozatot és a mint zsirját, meg elégetett csontjait, orvosságnak használják patikájukban. Husvét táján — úgy mondják — ilyen módon mindig eltűnik egy süldő fiú a kórházban.

Naivitás volna az értelmes olvasó előtt azt bizonyítani akarni, hogy ez mind képtelenség; de hogy jellemzőek arra az örült mesére, melyet a zsidóságra a vak babonahit és a fajgyűlölet kennek, azt nem fölösleges megjegyeznünk.

(Folytatjuk.)

IFJ. NAGEL OTTÓ KIADÁSÁBAN BUDAPEST,

Museum-körut, a Nemzeti színház bérházában
megjelent és kapható:

Természetrájk.

Elemi természetrájk népiskolák számára
Irta Erdős M. 75 képpel. Ára kötve — —.40
E természetrájk nem akar czélnélküli szaporítása lenni a már létező hasontárgy tankönyveknek. Az

anyag feldolgozása a tantervhez hű, de új módszerű benne, a mennyiben az oktatás menete hónapok szerint osztatott be, úgy, hogy minden időben a természetben épp akkor előforduló termények, és állatok tárgyaltnak. A nagyszámu kép e könyvet a nézeti oktatás valóságos diszmunkává teszi. A kiállítás szép, a nyomás nagy és tiszta.

Francia nyelv

Elemi francia nyelvtan. Iria Ploetz K. dr. Szerző Elementarbuch: című műve után átdolgozta **Nagy Lajos.** Általánosan engedélyezve a nagyméltósági vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium által 17, 358/88. sz. alatti rendeletével

I. rész ára kemény kötésben — 44
II. „ „ „ „ — 44
Mindkét rész egybekötve — 80

Az összes francia nyelvtanok közül a miniszterium polg. iskolák számára mindössze kettőt (közülök a fenti is) talált engedélyezhetőnek. Népiskolai növendékei számára azonban egyes-egyedül a Ploetz-féle nyert engedélyeztetést.

Árverési hirdetemény.

Az 1893. évi október hó 31. napján d. e. 10 órakor a Damjanich utcza 48. sz. alatti házban dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyző ur a pesti chevra kadisa izr. szent egylet közgyűlésének határozata alapján, illetve választmányának megbízásából a nevezett szent egylet tulajdonát képező Budapest főváros pest részen a VII. kerületi Damjanich-utcza 48. szám alatt fekvő, a 4252. számú telekkönyvi betétben 4217 helyrajzi szám alatt bekebelezett 592^{1/100} ölnyi telken fekvő tehermentes házat (volt sinlökháze) árverés útján el fog adni.

Az árverési feltételek dr. Weinmann Fülöp kir. közjegyző ur irodájában (Andrássy-ut 1. sz. a.) vagy a pesti chevra kadisa titkári hivatalában (VI. váczai körut 37. sz. a.) a hivatalos órákban megtekinthetők.

Budapest, 1892. október hó 19-én.

Rensz Károly s. k.

mint a pesti chevra kadisa elnöke

Pályázat.

A **tápió-szelei** izr. hitközségben önkéntes lemondás folytán betöltendő **rabbi állásra** ezennel pályázat nyittatik.

Ezen állással hatszáz (600) frt, szabad lakás és a szokásos mellékjövödelmek járnak.

A megválasztott rabbi teendői: az összes rabbi-functiók végzése, az anyakönyvek vezetése, valamint magyar és kívánatra német szónoklatok tartása.

A kor kívánalmainak megfelelő, a héber tudományokban elismert tekintélyektől nyert bizonyítványokkal bíró rabbi urak felkéretnek, — képzettség, eset-

leg eddigi működés, kor és család viszonyokat feltüntető okmányaik csatolása mellett — folyamodványukat folyó évi október hó 31-ig alulírott elnökséghez beküldeni.

A választás meghívás folytán tartandó próbaszónoklat után fog megejtetni.

Utazási költségre csak a megválasztottnak van igénye.

Tápió-Szelén, 1892 évi október hó 5-én.

Stern Ferencz,
hitk. jegyző.

Klein Mózes,
hitk. elnök.

A nekünk bemutatott számos hiteles hálairat folytán ezen kitünő házi szereket legmelegebben ajánljuk.

Szent-Pál gyomorcsöppek

Nélkülözhetlen és általánosan ismeretes házi és népszerű, biztosan hatnak a gyomorbetegségeknél.

A gyomorbetegség tünetei: étvágytalanság, gyomorgyengeség, büzös lehelet, felfujtság, savanyu felbőfögés, gyomorégés, felesleges nyálka-kiválasztás, sárgaság, undor, hányás és gyomorgörcs. Hathatós gyógyszernek bizonyult fejfájásnál, ha ez a gyomortól eredt, gyomor túlterhelésnél, giliszták, májbajoknál és aranyeres bántalmaknál.

Ára egy üvegnek utasítással, 50 krajczár.

Köszvény-víz

Bámulatos és biztos hatású külszer köszvény-csuz és reumatikus fájdalmaknál, felülmúl bármily más célra nagyban ajánlgatott szert.

Ezen szerrel 1000 esetben tett kísérlet közül 966 esetben teljes gyógyulás éretett el, s a legtekintélyesebb orvosok által rendeltetik. Ára egy üvegnek utasítással 50 kr. Kapható a készítőnél Szallós János gyógyszerész és művegyészeti laboratóriumában Dombóvárrott (Tolna m.) valamint Török József. urnál Budapesten, Király-utcza 12. sz. A védjegyet tüzetesen tessék megtekinteni, csak oly készítményt kell elfogadni, melynek burkolatára a fenti védjegy van ragasztva és megrendelésnél határozottan Szallós-féle készítményt tessék kérni és elfogadni.

A nagyérdemű közönségnek becses figyelmébe ajánljuk több kiállításon aranyéremmel kitüntetett műtermünket, valamint nagy raktárunkat kül- és belföldi szövetekben.

Buchhalter és Társa
férfi-szabók

VII., Károly-körut 19. (Báró Orczy-ház.)

POLOSKAGÁT

poloska-irtószer gőzkészülékkel.

A poloskagát az eddigi mindenféle poloska-irtószerekkel daczolhat, mert a poloskagát oly fojtó erőt fejt ki, melylyel öt perc alatt minden poloskát, amely lélekszik, megfojt. Az eddigi többféle poloskairtószereket túlhaladja, mert nemcsak ott pusztít, ahol poloskaféreg látható, hanem mindenhova hatol, mert a poloskák leginkább a szobapadlók alatt, továbbá ablak- és ajtóramák között tartózkodnak, ahová irtó port hinteni lehetetlen, de ezen fojtó gőz még ott is mindent, ami életben van elpusztít.

A POLOSKAGÁT kapható dobozokban. Használati utasítás szerint a poloskairtást bárki is eszközölheti. Ára dobozonként 50 kr., 1 frt és 2 frt.

GUTTMANN DÁVID

lakás- és ablaktisztító vállalata.

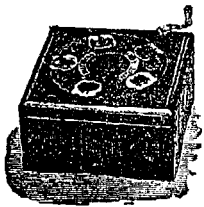
Alapítatott 1879-ben.

BUDAPEST, Károly körút 22.
(Röser bazár) 3 12

VARJU KAROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury tagja,

Budapest, Kerepesi-ut 57. sz.

Egyedül jogosított készítője a szab **üveg-oszlopszatu** hangszimbalmoknak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy választékban **vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek**, a melyeknél 15% engedmény tartunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Részletfizetésre.

Részletfizetésre.

JUST TIVADAR

férfi szabómester

Budapest, VII., **Lezsébet-körút 24. sz.**

Elvállal mindennemű **gyermekruha** készítését, valamint

katonai egyenruhákat

mérték szerint jó és pontos kiszolgálás mellett. Dus választék legfinomabb angol és francia szövetekben. Rendes évi lakók és hivatalnokok részletfizetésre árfelemelés nélkül.

Vigyázat
a
védjegyre.

Óvás
az értéktelen
imitatióktól.

Kolera ellen

kiváló tekintélyek

Tokaji cognacot

ajánlanak a tokaji cognac gyárból
TOKAJBAN.

Kapható minden jobb üzletben.

!! A gazdaközönség figyelmébe !!

Mint hogy az őszi idény folyamán olcsóbb a munkaerő, mint tavasszal, tisztelettel ajánlom, hogy a **gépjavító-ok** inkább most eszközöltessenek. Ajánlom **gépjavító műhelyemet**, hol mindenféle gépek pontosan, gyorsan és igen jutányos áron javíttatnak.

Használaton kívül álló **gazdasági gépeket, locomobitokat, cséplőszekekrényeket, malmokat** stb. használt, de javítható gépeket illő áron átveszek, esetleg más tárgyakkal becserelek

A régi Gubicz-ekegyar átvételével ajánlom

ered. Gubicz-ekéimet, ekealkatrészeimet

és mindennemű

talajmivelési eszközeimet.

Ekegyarámban mindegyik **hármaseke** használható **kettősekevé** alakítható át.

Tisztelettel

DETRICH GYULA

gazdasági gépműhelye és ekegyara.

BUDAPEST,

V. ker., Lipót-körút 30. sz.

Kohn Arnold

gazdag sárkőraktárát

(Váczi körút 14, szemben az An drásy-
út torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sárkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünnepnapokon zárva. —